

práci s literaturou. V některých místech parafrázuje myšlenky jiných autorů, aniž by uváděl jejich práce v poznámkovém aparátu. Tři příklady pro ilustraci: Na str. 98 uvádí myšlenku o formování moderního těla jako těla vojáka a dělníka, která pochází od Bryana S. Turnera (*Regulating Bodies: Essays in Medical Sociology*. London/New York: Routledge 1992). Jean Baudrillard je sice v textu zmíněn na str. 107 v souvislosti s pojmem hyperrealita, ovšem v souvislosti s myšlenkou na str. 47 o transformaci prostředí, v němž mapa kopírovala realitu, v prostředí, v němž realita kopíruje mapu, citován není. Tato myšlenka pochází z jeho práce *Simulations* (New York: Semiotext(e) 1983), kde je uvedena v souvislosti s povídkou Jorgea Luise Borgese. Na str. 126 čteme o oddělování tzv. neasimilovatelných, za nimiž stála snaha o spojení jejich osudu s jejich představami o sobě. Je to myšlenka Michela Foucaulta analyzovaná v knize *Dějiny šílenství* (Praha: Lidové noviny 1993). Další příklady nepovažuji za nutné uvádět, protože vnímavý a zběhlý čtenář v sociologické literatuře osmdesátých a devadesátých let si je jednak bez větších problémů dokáže obstarat sám, a druhak obsah *Globalizace* typ této výtky nesnižuje.

Osobně považuji Baumanovu knihu za pozoruhodnou. Je to jeden z významných příspěvků k diskusi, která mezi západní inteligencí na úsvitu jednadecátého století probíhá, a která se až na pár výjimek zatím s úspěchem vyhýbá českému prostředí. Věřím, že *Globalizaci* u nás nepotká podobný osud jako knihu Roberta Reicha *Dílo národů* (Praha: Prostor 1995), jež zůstala mezi českými intelektuálními kruhy téměř bez odezvy. Přejme ji proto lepší osud. Snad se ho dočká.

Tomáš Katrňák

Miran Komac:

PROTECTION OF ETHNIC COMMUNITIES IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja – Institute for Ethnic Studies 1999, 77 s. + 6 s. příloh.

Území Republiky Slovinsko nebylo nikdy v minulosti národnostně zcela homogenní. I v současné době na něm žijí příslušníci řady různých národností a Slovinci představují necelých 88% populace. Podle posledního sčítání lidu z roku 1991 žilo ve Slovinsku 11 567 příslušníků „klasických“ národnostních menšin (tedy Maďarů, Italů a Rómů), které mají vesměs zaručeno postavení národnostní komunity a dále 222 321 osob, které sice nejsou etnickými Slovinci, tímto statutem však nedisponují.

Komacova práce se soustředí zejména na deskripci podmínek fungování národnostních komunit Italů a Maďarů. V úvodu se čtenář seznámí se základními obecnými charakteristikami národnostního profilu Slovinska. Vedle přehledu národnostního složení země podle sčítání lidu z let 1953-1991 podává autor přehled vývoje této problematiky od konce 80. let, kdy se Slovinsko vydalo na cestu budování nezávislého státu a ukazuje, jakým způsobem byla menšinová práva chráněna v různých dobových dokumentech i současných zákonech. Vedle vnitrostátních norem jsou zde pojednány i mezinárodní smlouvy závazné pro Slovinsko a bilaterální dohody s Itálií a Maďarskem.

Specifické podmínky mají dvě tradiční uznané národnostní menšiny – Italy a Maďary. Jejich příslušníci mají zvláštní status národnostní komunity, z něhož plynou zvláštní kolektivní práva. Italská menšina (3063 osob v roce 1991) žije převážně na území slovinské Istrie v občinách Koper, Izola a Piran. Tyto lokality mají status národnostně smíšených území (*narodnostno mešano območje*). Maďaři

(8503 v roce 1991) žijí převážně v méně rozvinutém zemědělském regionu Prekmurje podél slovinsko-maďarských hranic. Pět občin v regionu disponuje statutem národnostně smíšeného území: Hodoš, Moravske Toplice, Šalovci, Lendava a Dobrovnik. Na rozdíl od Italů, kteří i v národnostně smíšených územích představují pouze 4,2% populace, tvoří Maďaři v těchto občinách majoritní etnikum. Zajímavě je řešen problém stanovování příslušnosti k autochtonní národnostní komunitě, což je důležité pro případný výkon zvláštních menšinových práv. Nestačí pouze individuální přihlášení se k dané menšině, tato deklarace musí být potvrzena příslušnou národnostní komunitou.

Vlastní text je rozčleněn na tři části. V první části (kterou napsal Jernej Županič) jsou detailně popsány demografické, sociální a ekonomické podmínky života italské a maďarské komunity, a to zejména v národnostně smíšených oblastech. Zajímavou skutečností, která však bohužel není blíže komentována, je fakt, že k italštině, respektive maďarštině, se hlásí jako ke svému mateřskému jazyku více osob, než kolik deklaruje italskou a maďarskou národnost.

Ústřední částí knihy je popis a rozbor zvláštních práv italské a maďarské národnostní menšiny. Slovinsko postupuje podle principu tzv. pozitivní ochrany menšin a na jeho základě postuluje tři skupiny zvláštních menšinových práv. Jde o základní speciální menšinová práva, tzv. kompenzační práva (ta jsou důležitá a zajímavá zejména vzhledem k výstupům procesu *policy-making*) a konečně systém práv, který pochází z participace národnostní komunity na politickém rozhodování. Miran Komac v této části práce probírá detailně myšlenkovou podstatu, právní zakotvení a některé praktické problémy jednotlivých zvláštních menšinových práv. Z pohledu politologa jsou nejzajímavější ta práva, která umožňují specifické formy participace na politických procesech na všech vertikálních úrovních moci. Už ústava zmiňuje ve svém 64. článku speciální

politické postavení maďarské a italské menšiny. V základech teoretického rozpracování tohoto postulátu stojí model tzv. duální politické osobnosti, kdy člen národnostní komunity působí v politice jednak jako „běžný“ občan a rovněž jako občan se specifickými menšinovými atributy. V praxi se tento model projevuje především jako možnost použít dva hlasy pro volby do dolní komory parlamentu (maďarská a italská komunita volí do Státního shromáždění po jednom zástupci ze zvláštní kandidátky, kterou sestavují samosprávné orgány menšiny, každý jejich člen dále může volit běžnou stranickou kandidátkou) a do lokálních samosprávných orgánů v národnostně smíšených územích. Zajímavě je, že v občinách Dobrovnik a Hodoš, v nichž mají Maďaři majoritu, existují vedle běžným způsobem volených členů občinové rady a vedle zastupitele, voleného maďarskou národnostní komunitou, rovněž dva zastupitelé, volení ze zvláštní kandidátky etnickými Slovinci, jakožto faktickou menšinou. Objevují se však úvahy, zda není toto zvláštní právo pro Slovincy v rozporu s ústavou.

V poslední části práce, kterou napsal Peter Winkler, se autor zabývá situací rómské menšiny ve Slovinsku. Konstatuje, že jde o tradiční a relativně početnou minoritu (v roce 1991 se k rómské národnosti přihlásilo 2293 osob, skutečný počet Rómů ve Slovinsku se ale pohybuje kolem 7000). Článek 65 ústavy předpokládá, že speciální práva a postavení Rómů budou řešeny zvláštní legislativou, což by teoreticky mělo vést k analogické úpravě s Maďary a Italy. Vzhledem ke specifickým charakteristikám rómské populace ale není takové řešení možné. Musely by se napřed radikálním způsobem zlepšit ekonomické, sociální i zdravotní podmínky života rómské populace, což však není možné bez aktivní participace samotné rómské komunity. Její míra je však v současnosti nedostatečná.

Předkládaná publikace mapuje hutným a přehledným způsobem problematiku tradičních autochtonních národnostních minorit a tvoří

tak velmi solidní základ pro studium menšinové problematiky ve Slovinsku, a to nikoliv pouze z hlediska politické vědy, ale rovněž práva a sociologie. Tímto svým užším zaměřením však nechává poněkud stranou zajímavé otázky potenciálu pro konstituci dalších národnostních menšin ve Slovinsku (zejména jde o příslušníky jiných národů bývalé SFRJ). Tuto poznámku však nelze chápat jako výtku, neboť jádro práce tkvělo programově jinde.

Na závěr je třeba zmínit, že ke kladům práce nepatří pouze hutné a přesné informace „z první ruky“, ale také pečlivě zpracovaný poznámkový aparát a vynikající grafické a tiskové zpracování, které z knihy činí po všech stránkách reprezentativní publikaci. Jedinou věcí, která by evidentně mohla hodnotu knihy zvýšit, by mohl být seznam doplňkové literatury, který ve skutečnosti absentuje.

Vít Hloušek

Pavel Pečínka:

POD RUDOU VLAJKOU PROTI KSČ – OSUDY RADIKÁLNÍ LEVICE V ČESKOSLOVENSKU

Doplněk, Brno 1999, 134 stran

Tématem v pořadí druhé knihy absolventa politikologie na filozofické fakultě Masarykovy univerzity Pavla Pečínky je ve skutečnosti historie krajně levicových hnutí v českých zemích. Titul tedy poněkud zavádí. Samotný text je pak zpracován spíše publicistickou formou a látka rozdělena do krátkých kapitol. Pokud čtenář očekává souhrn plamenně vyznaavačských medailonů legendárních osobností, nedočká se – Pečínka téma pojednává věcně a s nadhledem, místy až sarkastickým.

Autor se soustředil především na české tzv. revoluční marxisty – příznivce Lva Davidoviče Trockého, poraženého Stalinem v boji o nástupnictví po Leninovi. Ve dvacátých letech se v tehdejší KSČ vedle oficiálního bolševic-

kého proudu vyprofiloval i trockistický proud, jenž však byl záhy eliminován. Počty osob, nařčených komunisty z trockismu, zdaleka neodpovídají jeho skutečnému vlivu. Hlavními a zároveň jedinými vlivnými představiteli byli Závěš Kalandra a Josef Guttmann. Oba důrazně kritizovali stalinistickou diktaturu v tehdejší SSSR a jejich odpor vyvrcholil ve 30. letech, v době vykonstruovaných moskevských procesů. Kritika však vycházela z poměrování sovětské skutečnosti původními ideály proletářské revoluce. Projevy stalinismu byly proto vykládány nikoliv coby zákonitě vyústění její stabilizační fáze, ale naopak jako kontrarevoluční činy stalinské byrokracie. Kalandra i Guttmann tedy neodmítali nezákonné užití násilí samo o sobě, ale spíše skutečnost, že toto násilí neslouží světové revoluci. Kalandrův osud se naplnil ve stylu žertu, použitého na jedné z jeho novoročenek – odsoudili ho ve vykonstruovaném procesu s tzv. skupinou Milady Horákové a v roce 1950 byl oběšen. Guttmann, který ještě před válkou emigroval, nesehrál v exilové politice žádnou významnější roli.

V ohnisku zájmu autora se však nachází ultralevice českých zemí v 60. – 90. letech. Spojnici mezi předválečnými trockisty a jejich následovníky z roku 1968 představuje známý filosof a spisovatel Zbyněk Fišer alias Egon Bondy. Ten se stal trockistou již v letech padesátých. V době Pražského jara patřil spolu s Petrem Ublem mezi zakladatele tzv. Názorového sdružení levice. Mnoho členů sdružení později vstoupilo do „Hnutí revoluční mládeže“, vzniklého v prosinci 1968. V této organizaci se v dobách svého mládí angažovali například též Jaroslav Bašta, Ivan Dejmal, Bohdan Dvořák, Jan Frolík nebo Petruška Šustrová. Hnutí se významně podílelo na demonstracích u příležitosti prvního výročí okupace 21. srpna 1969. Díky agentu StB ve vlastních řadách byla však tato konspirativní organizace záhy likvidována komunistickou mocí a její představitelé po léta vězněni.

Pečínka snad mnohé překvapí údaji o podílu trockistů na práci Charty 77 a Výboru na